

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ג הלכה ה - ח.

נטיעות מפוזרות לתוך בית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה. ודבר זה הלכה למשה מסיני.

מבואר ברמב"ם, שבעשרה אילנות אפילו יותר מעשר, חורשין כל בית סאה, שאין חסרון במה שיש יותר מעשר אילנות, שהרי כתב "או יתר", ואילו בנטיעות כתב "עשר נטיעות" ולא כתב או יתר.

וכתב במהר"י קורקוס בתוך דבריו "והטעם לפי שאין כאן פרי כזקנו אם לא יחרוש תחתיהם יפסדו". בזה ביאר הטעם שמותר מהלכה למשה מסיני לחרוש עד ראש השנה ממש ולא כאילנות שאסור לפני כן. ועוד כתב "וכתבו המפרשים דדוקא עשרה אבל יותר מעשרה בתוך בית סאה למיעקר קיימי ואין חורשין בית סאה בשבילן וכו'".

בפירוש הרא"ש על המשנה בשביעית פ"א מ"ו כתב "חורשים כל בית סאה בשבילם עד ראש השנה לפי שאין כחן יפה ואם לא יחרשו תחתיהן תמיד יפסדו. ודוקא עשרה אבל תשעה אין כל בית סאה צריך להם, ואם היו י"א עומדין ליעקר".

ראיתי מביאים **בשם הרש"ש** שלכאורה קשה, שמה אכפת שיש אחד יותר, נאמר דרואין את היותר כמי שאינה, וכתב שלא פירכא, חדא דהנשארות לא יהיו נטועות לפי חשבון, ועוד דלא ישארו עשרה אם תראה הרצופות כאילו אינן.

והביאו בשם **שערי אמונה** שביאר, כיון שאין ידוע איזה עומד לעיקר א"כ יש כאן אחד שאין לחרוש בשבילו וממילא אין כאן מפוזרות.

אולם בתפארת ישראל פ"א מ"ו כתב בסוף דבריו "מיהו בפחות מ' אינן צריכים לכל הבית סאה, וביותר מ' למיעקר קיימו, ולרמב"ם אפילו ביתר מ' שרי".

מבואר שהתפארת ישראל בעצמו סבור שיותר מעשר נטיעות יש איסור לחרוש כיון דמיעקר קיימי, אולם הבין שדעת הרמב"ם דלא כדבריו ומתיר אפילו ביותר מעשרה לחרוש. ולא פירש מנין הוציא כן ברמב"ם, ולא פירש גם מה הטעם של הרמב"ם להתיר אם אכן זה עומד לעקירה.

עוד מבואר בתפארת ישראל, שאם יש פחות מעשרה נטיעות, אינן צריכים לחרוש את כל הבית סאה, אבל לא פירט כמה מותר לחרוש.

בפירוש הר"ש סיריליאו על הירושלמי פ"א הלכה ה' כתב בד"ה מפוזרות וכו' "ודוקא עשר אבל תשע אין כל בית סאה צריך להן, ואם הן אחת עשרה יש אומרים עומדים ליעקר ואין חורשין להן וכן דעת התוס' בפרק לא יחפור בב"ב כו: ד"ה עשר שכתבו ודוקא עשר לתוך בית סאה, אבל פחות מעשר אין צריכין חרישה כ"כ וכן נמי אי הוו בבית סאה יותר מעשר אין חורשין אותם לפי שעומדין ליעקר ע"כ. ואינו כן דלעיל תנן היו עשרה

תוכן העינים¹

- בדין עשר נטיעות שמותר לחרוש כל הבית סאה, דוקא במפוזרות.
- בדין עשר נטיעות שמותר לחרוש עד ר"ה, אם דוקא בעשרה נטיעות לא יותר ולא פחות.
- עיון בדעת הרמב"ם שלא חדישי הדין בנטיעות בפחות מעשרה או יותר.
- בעשר נטיעות אם מדובר שנותנים שיעור ככר דבילה או לא.
- בטעם ההיתר חרישה בנטיעות עד ראש השנה, שלא מתיר לחרוש אף בשביעית עצמה.
- בטעם ההיתר בעשרה נטיעות דוקא מפוזרות ולא בשורה אחת.
- בצירוף הנטיעות
- בצירוף הנטיעות עם הדלועין, באיזה דלועין מיייר. דלעת יונית או גם דלעת מצרית.
- בהלכה למשה מסיני נאמר נטיעות, ומנין שגם דלועין בכלל.
- בדלועין שמצטרפין ומותר לחרוש, אם מייירי במלקט הפירות בששית או בשביעית, ונפק"מ לאיסור ספיחין.
- חמש נטיעות וחמש דלועין, כמה חורשין.
- עד מתי נחשב לנטיעה.
- בסתירה בדעת רבי עקיבא אם מודה להלכה למשה מסיני בעשר נטיעות.
- בדין אילן שנקצץ פחות מטפח שדינו כנטיעה לגבי שביעית וערלה.
- עיון בעיקר דין אילן שנגמם מנין לחדש להתיר לחרוש עבור ועד מתי.

בדין עשר נטיעות שמותר לחרוש כל הבית סאה, דוקא במפוזרות.

כתב הרמב"ם בהלכה ה' "היו עשרה אילנות לתוך בית סאה או יתר בין עושין בין אינם עושין חורשין כל בית סאה בשבילן. עשר נטיעות מפוזרות לתוך בית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה. ודבר זה הלכה למשה מסיני".

מבואר ברמב"ם שבעשרה אילנות, לא צריך שיהיו מפוזרות כדי להתיר לחרוש בשבילן כל הבית סאה. ואילו בנטיעות צריך שיהיו מפוזרות.

וכתב הרדב"ז בתוך דבריו "אע"ג דהלכתא היא שאין חורשין שדה אילן ל' יום קודם ראש השנה, אלו שהם נטיעות הלכה היא שחורשין אותם עד ראש השנה כיון שהם נטיעות קטנות אם לא יחרוש השדה נפסדים, ומזה הטעם בעינן שיהיו מפוזרות שאין יניקתם מרובה, אבל אילנות גדולים יניקתם מרובה ולא בעינן מפוזרים וכו'".

בדין עשר נטיעות שמותר לחרוש עד ר"ה, אם דוקא בעשרה נטיעות לא יותר ולא פחות.

כתב הרמב"ם בהלכה ה' "היו עשרה אילנות לתוך בית סאה או יתר בין עושין בין אינם עושין חורשין כל בית סאה בשבילן. עשר

¹ אשמח לקבל הערות והוספות. א, קרביץ. יש אפשרות לקבל אי"ה את הגליון [במייל-036164702A@gmail.com](mailto:036164702A@gmail.com)

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ג הלכה ה - ח.

במנחת שלמה על משניות שביעית פ"א מ"ו שמסתבר דגם בפחות מעשר נטיעות שפיר שרי כדי צרכן עד ראש השנה, וכמו שבשדה אילן אין חילוק בין אילן אחד לשלשה לגבי זה, דהא בשניהם חורש כדי צורכו עד העצרת, הכא נמי בנטיעות שרי אף בנטיעה אחת לחרוש כל צרכה עד ראש השנה, וכן הוא דעת מלאכת שלמה.

אלא דלפי"ז נמצא שנאמרו כאן ב' הלכות, א, להתיר גם בנטיעה אחת עד ראש השנה, ב, שאם יש עשרה נטיעות חורשין כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה, וסתמא דלישנא דגמ' הלכתא דערש נטיעות לא משמע כן, וצ"ע.

ומביא שבקריית ספר כתב דכל שיש פחות מעשרה נטיעות לא שרי לחרוש לצרכן אלא עד העצרת, ולדבריו אתי שפיר דרק עשרה שרי משא"כ פחות מזה דינם ממש כזקנות, אבל הוא פלאי דסו"ס מאי שנא משדה אילן.

בדרך אמונה ס"ק לז' כתב, שאם היו פחות מעשר אע"פ שמפוזרות בבית סאה אין חורשין כל הבית סאה, ויש אומרים דעכ"פ מלא האורה וסלו חורשין.

עוד כתב בס"ק מ' "ודבר זה הלכה למשה מסיני לפי שאין כחם יפה כזקנות ואם לא יחרשו תחתיהן תמיד יתייבשו ויפסידו, ויש בזה חומרא וקולא. חומרא דדוקא עשר אבל פחות מעשר אין חורשים אלא מלא אורה וסלו ולא דמי לאילנות דסגי בשלשה. וקולא שאם יש עשר חורשין עד ראש השנה ולא כאילנות שלא התיירו אלא עד העצרת.

הרע"ב מברטנורא כתב בפ"א מ"ו "נטיעות ילדות, ולזקנות קרי אילן, והכא קמ"ל דאע"ג דשלשה אילנות לבית סאה קרוי שדה אילן וחורשין כל בית סאה בשבילן, בנטיעות ילדות אין חורשין עד שיהיו עשרה".

בתוס' רעק"א במשנה כתב על דברי הרע"ב "קשה לי דמנא ליה דדין נטיעות הוא לחומרא הא בפשוטו דדינא לקולא, דבעשר אילנות בין עושין בין אין עושין הוי שדה אילן וחורשין רק עד עצרת, ובנטיעות חורשין עד ראש השנה, דחסה התורה כמו שכתב הר"ש, אבל אין הכא נמי דבשלשה נטיעות חורשים על כל פנים עד עצרת, ולא חמירי מאילנות.

וכן משמע להדיא ברמב"ם פ"ג ה"ה היו י' אילנות וכו' עשר נטיעות וכו' משמע דבנטיעות חלוקים מדין עשר אילנות דחורשים עד ראש השנה. ולא מצאתי מי שיאמר דנטיעות חמירי מאילנות לענין אם הם פחות מעשרה וצ"ע.

ואולם מלשון הרמב"ם בפירושו בסוף פרקין שכתב וז"ל "וכבר נתבאר לך ההפרש בין הנטיעה והאילן שהאילנות שלשה לבית סאה והנטיעות עשר לבית סאה, ואז נקרא שדה אילן עכ"ל. משמע להדיא כהרע"ב דיש בזה חומרא בנטיעות דלא מקרי שדה אילן לחרוש כל בית סאה עד שיהיו י'. ומ"מ צ"ע דמנא ליה זה. וגם על כל פנים אמאי לא כתב הרמב"ם גם ההפרש הזה דבאילנות חורשים רק עד עצרת ובנטיעות עד ראש השנה וצ"ע".

ומעשרה ולמעלה וכו' חורשין להן. ורש"י ז"ל בפרק לולב הגזול סוכה לד. כתב עשר נטיעות ילדות המפוזרות בתוך בית סאה כהילכתן שאין בין זו לזו אלא כמו שיש בין זו לזו ותפסו בית סאה שהא חמשים אמה על חמשים אמה מפוזרות לאורך ורוחב חורשין כל בית סאה בשבילן אבל אם אינן עשר אף שאינן מפוזרות כהילכתן חורש תחת כל אחת ואחת כשיעור יניקתה לפי חשבון עשר לבית סאה ע"כ". וע"ש עוד בר"ש סירליאו.

במלאכת שלמה על פ"א מ"ו כתב בתוך דבריו וז"ל "וז"ל החכם הר"ס ז"ל בסוכה פרק לולב הגזול פירש רש"י ז"ל וז"ל אבל אם אינם עשר או שאינם מפוזרות כהילכתן חורש תחת כל אחת ואחת כשיעור יניקתה לפי חשבון עשר לבית סאה ע"כ. וכן בשלש אילנות זקנות שאמרו בהן שחורשין כל בית סאה בשבילם עד העצרת פירש שם וז"ל ואם אינם שלשה חורש לכל אחד תחתיו לפי חשבון ע"כ. וזה דבר תימה דבזקנות תנן פחות מכאן אין חורשין להם אלא מלא אורה וסלו וחוצה לו וכן בנטיעות תנן היו עשויות שורה וכו' אין חורשים להם אלא צרכן דהיינו מלא אורה וסלו ולא כפי חשבון עשר לבית סאה ועוד אם כדברי רש"י ז"ל שכשיהיו פחות נותנין להם כפי חשבון א"כ מאי רבותיהו דעשר המפוזרות הרי אפילו לפחות מכאן כך נותנים ואפילו לאחד וא"כ היה ראוי להכה למשה מסיני להודיענו סתם שלכל נטיעה נותנין כפי חשבון עשירית בית סאה וצ"ע עכ"ל ז"ל".

השיטה מקובצת בב"ב דף כו: מביא מה שכתב הר"י מיגאש וז"ל "הא דתנן עשר נטיעות המפוזרות לבית סאה חורשים כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה, לאו למימרא דאי הוו פחות מעשר לבית סאה אין חורשים אותה, דהא תנן שלשה אילנות לבית סאה חורשים כ בית סאה בשבילן דאלמא שלשה נמי לכל בית סאה חורשים כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה דשדה אילן מיקרי, אלא האי דקתני עשר נטיעות למימרא דאי הוי יותר מעשר לתוך בית סאה לא מקרי שדה אילן ואין חורשים בית סאה בשביל כיון דכל חד מינייהו לא שביק לירווחא כדי חיותיה הויא ליה כעצים והוה ליה אותו בית סאה כשדה לבן שאין חורשים בערב שביעית שלשים יום לפני ראש השנה, והיינו טעמא שחורשים בערב שביעית שדה אילן עד ראש השנה משום דאי לא חרשי לה פסדי לגמרי.

ויש לומר דהא דקתני עשר נטיעות לתוך בית סאה חורשים וכו' דעשר דוקא אבל פחות מעשר לתוך בית סאה מפוזרים נינהו ולא מקרי אותה בית סאה שדה אילן. ואי קשיא לך הא דתנן שלשה אילנות נמי לתוך בית סאה שדה אילן מקרי, התם אילנות הכא נטיעות דאילנות כיון דגדולין נינהו תלתא ינקי לכולהו בית סאה וכו' והוה ליה שדה אילן, אבל נטיעות כיון דקטיני נינהו עשר הוא דינקי לכולהו בית סאה והוה ליה שדה אילן, פחות מעשר לא ינקי לכוליה בית סאה והוה ליה שדה לבן דהא מפוזרים נינהו ואין חורשים אותה עד ראש השנה, וזה הפירוש הוא הנכון".

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ג הלכה ה - ח.

ויש לעיין אם דברי הגהות הגרי"ב לעיל שהובא לתרץ קושית הרעק"א, יתרץ גם הערה זו.

בעשר נטיעות אם מדובר שנותנים שיעור ככר דבילה או לא.

במנחת שלמה על משניות שביעית פ"א מ"ו עמוד כג' בד"ה כתב הרמב"ם מביא הרמב"ם בפירושו המשניות ואת דעת הרע"ב שיש חומרא בעשר נטיעות ששדה אילן זה רק בעשר נטיעות. והעיר שצ"ע במה מיירי, דאי הנך נטיעות עבדי ככר דבילה מהיכי תיתי להחמיר בפחות מעשרה שלא יתן להם דין שדה אילן. דאטו משום דנטיעות הן מיגרע גרעי. ואם אינם עושין, הרי כבר שנינו במשנה ד' גם באילנות עצמן דבפחות מעשרה אם אינם עושין ככר ככר דבילה אין דינם אלא כשדה לבן, וחומרא דנטיעות מהי.

ואולי יש לומר שבאילנות סרק אמרינן במשנה ג' דרואין אותם כאילו הם תאנים, כך גם בנטיעות רואין אותן כאילו הם אילנות גדולים כיון שעתידים המה לגדול, ומותר לחרוש כל בית סאה בשבילן אע"פ שכמו שהן עדיין אינן ראוין לעשות ככר דבילה, וע"ז באה ההלכה להחמיר דבעינן עכ"פ שיהיו עשרה וצ"ע. עוד מביא את פירוש הר"ש סיריליא שכתב דגם עשרה זקנות שאינם עושין כבר מחמת זקנותן דינם כנטיעות ושרי עד ראש השנה, וצ"ע טובא.

בדרך אמונה סוף ס"ק לג' מביא בשם הירושלמי "ואפילו אם כל אחד עושה ככר דבלה לא מהני בנטיעות."

בטעם ההיתר חרישה בנטיעות עד ראש השנה, שלא מתיר לחרוש אף בשביעית עצמה.

במנחת שלמה על משניות שביעית פ"א מ"ו מביא שמבואר בירושלמי דהטעם שהקילו בנטיעות מפני החשש שמא יתייבשו, והריטב"א סוכה לד' ע"א כתב דחיישינן שמא ימותו. ולכאורה צ"ע דא"כ מאי טעמא הותרו רק בתוספת עד ראש השנה, הרי הו"ל מלאכה דלאוקמי אילנא וגם בשביעית עצמה שרי. ולכאורה מוכח מהכא דמלאכה האסורה מדאורייתא בשביעית לא שריא אף לאוקמי וע"ש באריכות בזה.

בדרך אמונה פ"ג הלכה ה' בבאור ההלכה בד"ה עד ראש השנה, גם עמד בזה שמבואר שאחרי ראש השנה אין חורשין. ואע"ג דכתב הר"ש שאם לא יחרוש לה מתייבשת וכ"כ רש"י בסוכה ובתענית, והרי אוקמי אילנא מותר בשביעית, הני מיילי בתולדות דרבנן אבל חרישה בשביעית דאורייתא הוא וע"ש עוד.

בטעם ההיתר בעשרה נטיעות דוקא מפוזרות ולא בשורה אחת.

כתב הרמב"ם בהלכה ו' "היו עשויות שורה אחת או מוקפות עטרה אין חורשין להן אלא צרכן לכל אחד ואחד וכו'".

בילקוט מפרשי המשנה הביאו בשם הגהות הגרי"ב שכתב ליישב קושית הרעק"א על הרמב"ם שלא כתב ההבדל בין אילנות שנוטעים עד העצרת ואילו בנטיעות עד ראש השנה, וז"ל "הרמב"ם לא בא שם להודיענו רק אופן ההפרש שיש בין אילנות לנטיעות במה יזכו להקרא בשם שדה אילן, וכן כתב בפירושו וכבר נתבאר לך בלי ספק בין הנטיעה והאילן שהאילנות ג' לבית סאה והנטיעות עשר לבית סאה ואז יקרא שדה אילן עכ"ל", והא דחורשין בנטיעות עד ראש השנה לאו מעיקר טעמא דאיכרו שדה אילן קא אתינן עלה אלא דהתורה חסה על ממונן כמ"ש התוס' יו"ט בשם הר"ש בד"ה עד ר"ה ואינו ענין לדבריו הקודמים, לכן בצדק ובמשפט לא כתב ליה התם כי לא בא שם לזכור פרטי הדינים שביניהם אחרי הקראם בשם שדה אילן, וכו'".

באור לציון על שביעית בסוף על סדר משניות שביעית פ"א מ"ו עמוד צד' מביא את קושית הרעק"א על הרע"ב מנא ליה שעשר נטיעות זה לחומרא וכתב לבאר, שנראה טעמו של הרע"ב, דכיון דאיירי בנטיעות ילדות, א"כ איך אפשר להחשיבן כדין אילן, ולחשב אם אילן של תאנים כיוצא בו היה עושה ככר דבילה, הרי נטיעה אינה עושה עדיין פירות. וכן לא שייך לומר בה מלא אורה וסלו, כיון שאינה עושה הפירות. ועל כרחך שיש לה דין כשדה הלבן אלא א"כ הן עשר נטיעות, שהלכה למשה מסיני שחורשין בשבילן כל בית סאה עד ראש השנה, ושפיר הוי דין נטיעות לחומרא. ויש להוכיח כן מהמשנה הבאה דתנן הנטיעות והדלועים מצטרפין לתוך בית סאה, והרי דלועים ודאי שדינם כשדה הלבן, ובלאו הלכה למשה מסיני הדין הוא שחורשין עד הפסח בלבד, ומכאן שגם נטיעות דינן כשדה הלבן, וכל שאינן עשר אזלינן בהו לחומרא, ואין חורשין להן אלא עד הפסח בלבד.

עיון בדעת הרמב"ם שלא הדגיש הדין בנטיעות בפחות מעשרה או יותר.

מצינו לכאורה שיש כאן נידון גדול מה הדין באופן שיש פחות מעשרה נטיעות בבית סאה כמה מותר לחרוש, וכמה מותר לחרוש כשיש יותר מעשרה, עד כדי שמצינו מחלוקת בדעת הרמב"ם באופן שיותר יותר מעשרה אם מותר לחרוש כל הבית סאה או לא, שהמהר"י קורקוס למד שכיון שלמיעקר קיימי אין חורשין כל הבית סאה בשבילן, ואילו התפארת ישראל למד ברמב"ם שיותר, וצ"ע מדוע השמיט הרמב"ם ולא הדגיש דין זה מה דעתו. והגם שלא כתב להדיא או יתר כמו שכתב באילנות, מ"מ היה לו להדגיש ולפרש הדין ביתר ביאור.

וכן יש לעיין שהשמיט לכאורה את הדין בפחות מעשר נטיעות כמה מותר לחרוש, ובפרט לפי דברי הרעק"א שהוכיח מלשון הרמב"ם בפירושו המשניות שסובר כשיטת הרע"ב שבפחות מעשרה אין חורשין אין זה נקרא שדה אילן לחרוש כל בת סאה עד שיהיו י', א"כ מדוע בהלכה לא כתב זאת להדיא, וצ"ע.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ג הלכה ה - ח.

אלא דלפ"ז צריך טעם כיון דהדלועין דמו לגמרי לנטיעות שפיר קא"ר שמעון דלועין עצמן נמי חורשין להם עד ראש השנה, ומאי טעמא דת"ק, וצ"ל דס"ל טעם ההלכה שהתורה חסה על ממון ישראל וסבר ת"ק דנטיעות דהפסד מרובה חסה התורה ולא על דלועין דהפסד מועט ורשב"ג סבר להפסד מועט נמי חסה.

הרדב"ז על הרמב"ם כתב שנראה שפסק כת"ק והקשה דקי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מג' מקומות, וכן פסק בפירוש המשנה. ויש לומר דלא אתא אלא לאשמועינן דמצטרפין הדלועין והנטיעות ושיהיה הרוב נטיעות, וזהו השינה רבינו לשון המשנה וכתב והדלועין עם הנטיעות לאשמועינן שיהיו הרוב נטיעות, דאילו במתניתין תנן הנטיעות והדלועין מצטרפין ואיירי מתני' בדלעת יונית לפי שדומה לנטיעה ולא הוצרך לכתוב הך דרשב"ג וכו' והנכון שחזר בו ממה שכתב בפירוש המשנה מדפירשו בירושלמי והוא שהנטיעות רבות על הדלועין ואי אתא לדרשב"ג לא היו צריכים האי, ועדיין צ"ע.

בדרך אמונה ס"ק מד' כתב, דעת רבנו דאפילו אינה דלעת יונית וגם אין צריך שיהיו רוב מהנטיעות וכ"ד הגר"א, אבל דעת הר"ש והרא"ש וברע"ב דבעינן דוקא דלעת יונית שהיא גדולה ודומה לאילן ודוקא שיש רוב נטיעות. ויש אומרים דאפילו עשרה דלועין לבית סאה חורשין כל בית סאה.

בשבט הלוי ח"ג סימן קנח' בהערות על סדר הרמב"ם הלכות שביעית, על פרק ג' הלכה ו' מביא את הירושלמי דאיתא דוקא רוב נטיעות עם מיעוט דלועין, ודעת החזו"א סימן יז' ס"ק יא' דלרמב"ם לא בעינן רוב כגו' הגר"א בירושלמי שהביא שם, איברא דעת הרש"ס בפ' לירושלמי דלהלכה בעינן רוב, וכן דעת הרדב"ז בפ' דלכן כתב הרמב"ם הדלועין עם הנטיעות להורות שהנטיעות עיקר.

באור לציון על שביעית על סדר המשנה עמוד צד' מבאר מנין הוציא הרע"ב מברטנורא שצריך רוב נטיעות, שדקדק כן מהנאמר במשנה, מצטרפין לתוך בית סאה, ולשון צרוף מורה שהטפל מצטרף לעיקר, והיינו שגם הדלועים מצטרפים א הנטיעות, ולכן בעינן מן הנטיעות רוב, דאל"כ הוה ליה לתנא למימר, מקצתן נטיעות ומקצתן דלועים, חורשין כל בית סאה בשבילן. וע"כ דבעינן רוב מן הנטיעות. **עכת"ד**.

לפ"ז צריך להוסיף, שאלו החולקים וסוברים שלא צריך רוב נטיעות דוקא, לא הפריע להם הלשון מצטרפים שהטפל מצטרף לרוב אלא עצם הדין שיש צירוף בין שני דברים שלא קשורים זה עם זה.

מורי ורבי מרן הגאון ר' מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל **במנחת יהודה על זרעים** עמוד רה' על הרמב"ם שמיטה ויובל כאן העיר שצ"ע על הרמב"ם שלא כתב דצריך שיהי' רבו נטיעות על הדלועין כמו שהביא הר"ש מהירושלמי, והביא שהעירו לו דבזה שכתב הדלועין עם הנטיעות משמע דהנטיעות הם רבו וסיים שצ"ע.

במנחת שלמה על משניות שביעית פ"א מ"ז בד"ה אין חורשין מביא את דברי הר"ש שכתב דיסוד האיסור באינם מפוזרים הוא משום מראית העין דמחזי כמתקן את הארץ לצורך שביעית ולא לצורך האילן וכן הוא ברע"ב. והוא פלאי דהא תפ"ל שכך היתה הלכה שרק מפוזרות חורשים כל בית סאה משא"כ כשאינם מפוזרות ליתא להך הלכתא וממילא אין היתר לחרוש לצרכן, ומהיכי תיתי נימא שההלכה ניתנה רק משום מראית העין. ונראה דנהי דמצד ההלכה למשה מסיני בעינן מפוזרות דוקא, מ"מ היינו רק בל"י יום שקודם ראש השנה, אך מנ"ל לאסור מהעצרת, וע"ז קאמר משום מראית העין.

בצירוף הנטיעות והדלועים, אם דוקא ברוב נטיעות או לא.

כתב הרמב"ם בהלכה ו' "והדלועין עם הנטיעות מצטרפין לעשרה". לכאורה הרמב"ם לא מדגיש שיש הבדל מה הרוב, אם רוב נטיעות או רוב דלועין. ומשמע דבכל גווני מצטרפין.

במשניות שביעית פ"א משנה ז' הלשון "הנטיעות והדלועים מצטרפין לתוך בית סאה רבן שמעון בן גמליאל אומר, כל עשרה דלועים לבית סאה חורשין כל בית סאה עד ראש השנה".

ברע"ב מברטנורא כתב וצריך שיהיו הנטיעות רבות על הדלועים כגון שיהיו הנטיעות ששה והדלועים ארבעה מצטרפין לעשרה וחורשין כל בית סאה בשבילן". וכן כתב **בתפארת ישראל** שדוקא אם הנטיעות הן הרוב.

עוד כתב הרע"ב מברטנורא דהלכה כרשב"ג שאפילו היו כל העשרה דלועין חורשין כל בית סאה בשבילן, וכן כתב **בפירוש המשניות לרמב"ם**.

בתוס' יו"ט מביא את הרע"ב ואת פירוש המשניות לרמב"ם שפירשו שמדובר בדלעת יונית, ושהלכה כרשב"ג, וכתב התוס' יו"ט שיתכן שת"ק לא חולק בכה"ג. והעיר שהרמב"ם בהלכות לא הזכיר כלל את דברי רשב"ג בעשרה דלועין שגם חורשין כל בית סאה בשבילן.

בתוס' אנשי שם הביא שאם הרמב"ם בפירוש המשניות כתב והלכה כרשב"ג מכלל דפליגי וע"ש עוד.

במשנה ראשונה מביא את פירוש הר"ב שדלעת יונית שגדלה כאילן מצטרפין, וכתב שלכאורה משמע שכ"ש דאילנות זקנים מצטרפין לנטיעות, שאם הנטיעות ששה והזקנים ארבעה חורשין הכל עד ראש השנה, דאילו משום זקנים לבדם לא היו חורשין אלא עד עצרת. ומתני' נקטא דלועין לרבנותא דאע"פ שאינם מין אילן מצטרפין וכ"ש אילן גמור, ומיהו י"ל דוקא דלועין דאין כחן יפה וצריכין טפי לחרישה וכיון דדמו לנטיעות בתרתי שגדולות וגם אין כחן יפה חורשין להם עד ראש השנה אבל אילנות זקנים שכחן יפה לא מצטרפי וכן נראה דלא אישתמט אחד מן המחברים לפרש דאילנות מצטרפי.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גלינות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ג הלכה ה - ח.

חשיבי כנטיעות אך לרבנן צע"ג. וצריך לומר לדידהו דכך היתה ההלכה שמיעוט דלועין מצטרפין.

במשנת זרעים, במשנת השביעית הערה 89 מביא את החזו"א סימן יז' סקט"ז שכתב, הא שיצאו הדלועים מכל הירקות לדון כנטיעות, מפני שהדלועין מסתבכין בענפים ארוכים והפירות על הענפים והווי בכל נטיעות וכן קישואין.

ועוד כתב החזו"א "ואיירי שעדיין לא הוציאו פירות, אלא שאם לא יחרוש ימות האילן, והוי בכלל שריותא דנטיעות.

אולם מביא במשנת השביעית שם שזה לא כדברי התורת זרעים פ"ב מ"ב שכתב בדעת הר"ש דמה שהקישואין והדלועין מצטרפין עם הנטיעות אינו משום ההלכה דעשר נטיעות, אלא מטעם דהחרישה הוי לצורך פירות ששית, ושאף שהיתר החרישה שלהם אינו מטעם אחד, מ"מ שפיר מצטרפין לתוך בית סאה. **מבואר כאן מחלוקת** האם בהלכה למשה מסיני של נטיעות נכלל גם דלועין וקישואין או לא.

דלועין שמצטרפין ומותר לחרוש, אם מיירי במלקט הפירות בששית או בשביעית, ונפק"מ לאיסור ספיחין. בחזו"א שהובא בקטע הקודם מבואר שעדיין אין פירות, ולא נתבאר להדיא אם כוונתו שעד שביעית לא יהיה פירות, שהרי מדובר בחרישה שהתירו עד ראש השנה, או שעד שביעית ודאי יהי' פירות.

אולם בתורת זרעים שהובא בקטע הקודם לכאורה מבואר להדיא שיהי' פירות בשנה השישית ולכן יש היתר לחרוש, ולא צריך להגיע להלכה למשה מסיני המתיר לחרוש כמו בכל נטיעות.

במנחת יהודה למורי ורבי מרן הגאון ר' מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל על זרעים על משניות שביעית פ"א מ"ז עמוד קז' על הדין במשנה הנטיעות והדלועין מצטרפין, כתב שדלועין הם ירק דשייך בהם איסור ספיחים ולפי שיטת הר"ש פ"ט מ"א. אם התחיל גידולם בששית רבנן לא גזרו לאסור א"ש דכאן מיירי שגדלו בששית, ולפי שיטת הרמב"ם דמוכח בפ"ד הלכה יא' יב' דאפילו מששית הנכנס לשביעית נמי אסור איסור ספיחין כמו שמבואר בחזו"א סימן ט' סק"ב צריך שיהיה כאן דעתו ללקוט אותם לפני ראש השנה, דאי ילקוט אחר ראש השנה כיון דבירקות הולכין בתר לקיטה יהיה אסור לאכול משום איסור ספיחין ולא היה שייך להתיר לחרוש בשבילן בתוספת שביעית. עכ"ד.

לפי"ז צריך לומר לכאורה שגם לפי החזו"א חייב להיות שעד שנת השמיטה יהי' פירות, דאל"כ יש לנו לאסור לחרוש משום איסור ספיחין.

אלא שלפי"ז המחלוקת של החזו"א עם התורת זרעים זה הרבה זמן לפני ראש השנה, שלפי החזו"א עדיין אין פירות, ועכ"ז מותר לחרוש כמו בשאר נטיעות שהותר משום הלכה למשה מסיני

בערוך השולחן העתיד על זרעים שמיטה ויובל סימן יח' אות יח' מביא את הירושלמי שדוקא שהנטיעות רבות על הדלועין, ומביא את לשון הרמב"ם והדלועין עם הנטיעות מצטרפות לבית סאה, ולא ביאר להדיא דרובן יהיו נטיעות משום דלשון מצטרפות משמע מיעוטא.

בצירוף הנטיעות עם הדלועין, באיזה דלועין מיירי. דלעת יונית או גם דלעת מצרית. הרע"ב מברטנורא במשנה כתב דוקא בדלעת יונית איירי מתני' שהיא גדולה כאילן ולא בשאר דלועין. וכן כתב בפירוש המשניות לרמב"ם שם.

אולם בתפארת ישראל כתב בדעת ת"ק, אפילו דלעת מצרית שאינו גדולה כאילן מצטרפין לנטיעות. אולם בדעת רשב"ג כתב שדוקא בדלעת יונית שהן גדולות כאילן.

עיין עוד באריכות במהר"י קורקוס במה שפירש בכל דברי הרמב"ם כאן אם ת"ק חולק על רשב"ג ובאיזה דלעת מדובר.

באיזה סוג מין דלועין זה בזמנינו.

באור לציון על שביעית בסוף על סדר המשניות פ"א מ"ז עמוד צד' מביא את הרע"ב שהמשנה מיירי בדלעת יונית, שהיא גדולה כאילן ולא בשאר דלועין. וכתב שהנה כהיום ישנם שני מיני דלועים, הדלעת המצויה בינינו שפנימיותה אדומה וקליפתה בצבע צהובלבן (והיא הכלבסא), ויש מין אחר שג"כ קרוי דלעת, והיא הדלעת הירוקה העשויה כעין בקבוק. ונראה שלדעת יונית היינו הדלעת המצויה כיום, שפנימיותה אדומה וקליפתה בצבע צהוב לבן, ויש לה גרעינים לבנים, דסתם דלעת הנזכרת בכל מקום היינו הדלעת הירוקה, שהרי שם איירי בדלעת שנפסלה מאכילת אדם וקיימא לזרע, ולא שייך שתפסל מאכילת אדם וגם הגרעינים יפסלו אז לאכילה אלא בדלעת הירוקה, שהרי בדלעת האדומה אף שתפסל לאכילת אדם הגרעינים יהיו עדיין ראויים, וכיון שסתם דלעת היינו הדלעת הירוקה, א"כ דלעת יונית היינו הדלעת האדומה.

בהלכה למשה מסיני נאמר נטיעות, ומנין שגם דלועין בכלל.

במנחת שלמה על משניות שביעית פ"א מ"ז העיר בתוך דבריו בטעמא דת"ק שאין הדלועין חשובין כנטיעות היה נראה לומר דהיינו כיון שאינם חשובים כ"כ כמותם. אלא דצ"ע בזה דממה נפשך אי דלועין בכלל נטיעות לענין הדלעתא דנטיעות א"כ גם אם כל העשרה הם דלועין מ"ט ס"ל לרבנן דרשב"ג דאין חורשין להם כל הבית סאה, ואי נימא שאין הדלועין בכלל נטיעות מנלן לחדש בדבר שהוא מהלכה למשה מסיני ולומר שגם דלועין מצטרפין והרי אינם נטיעות. ותינח לרשב"ג יש לומר דלועין

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ג הלכה ה - ח.

אילנות כדי להתיר לחרוש כל בית סאה משא, כחמש נטיעות וחמשדלועין אינם מצטרפים להתיר חרישת כל הבית סאה, אבל מ"מ אולי מועיל צירוף הדלועין להתיר לכל הפחות חצי הבית סאה של חמשה אילנות. וצ"ע.

עד מתי נחשב לנטיעה.

כתב הרמב"ם בהלכה ז' "אי זו היא נטיעה זה האילן הקטן כל זמן שקוראין לו נטיעה".

במשנה בשביעית פ"א מ"ח יש מחלוקת עד אימתי נקראו נטיעות, דעת רבי אלעזר בן עזריה עד שיחולו, דעת רבי יהושע בת שבע שנים, דעת רבי עקיבא נטיעה כשמה.

הרע"ב מברטנורא מפרש את דברי ר"ע "נטיעה כשמה, בת שנתה קרויה נטיעה ותו לא, פירוש אחר כשמה כל זמן שבני אדם קוראין לה נטיעה ואין קוראין לה אילן והלכה כר"ע".

בפירוש המשניות לרמב"ם כתב "רצה לומר שנלך בה אחרי מנהג הלשון וכל מה שיקראו בני אדם נטיעה היא נטיעה הנאמר עליה עשר נטיעות לתוך בית סאה".

במשנה ראשונה מביא שמשמע להוכיח שהלכה כר"ע מהסוגיא בראש השנה דף י', ומוסיף שמשמע נמי מהתם דנטיעה כשמה היינו בת שנתה כפירוש הראשון שכתב הר"ב, והרמב"ם בחיבורו כתב כפירוש אחרון של הר"ב.

בתפארת ישראל פירש כשמה בת שנתה. וכן דעת הר"ש.

מבואר שדעת הרמב"ם בפירושו ובחיבורו, שנטיעה תלוי בלשון בני אדם, ולכאורה יכול לצאת שיהי' הבדל בין המקומות בדין נטיעה, שיכול להיות שבמקום אחד עדיין קוראים לזה נטיעה, ויש לזה ההיתר של הלכה למשה מסיני ביש שם עשר נטיעות בבית סאה, ויש מקומות שכבר לא יקראו לזה בשם נטיעה, וממילא לא יהיה ההיתר של ההלכה למשה מסיני.

בערוך השולחן העתיד על זרעים שמיטה ויובל סימן יח' אות יז' מביא את הרמב"ם שכל זמן שקוראין לה נטיעה, וכתב שלשון המשנה שם נטיעה כשמה ומשמע דאין גבול קצוב לדבר, אבל יש אומרים דרק בת שנתה קרויה נטיעה ולא יותר.

במשנת זרעים במשנת השביעית על הר"ש כאן הערה 97 מביא שהריבמ"ץ והרא"ש גם פירשו כהר"ש שנטיעה זה עד שנה, ומאידך הביא את דעת הרמב"ם שתלוי כל זמן שבני אדם קוראין לה נטיעה.

ומביא **שבספר מצבת משה** על מו"ק ד' ע"א ד"ה אלא הלכתא, כתב דהרמב"ם מייאן בפירוש הר"ש, משום ההיא דכתובות קה' ע"א גבי קיטמה נטיעה, דר' יוסי אומר אם בת שנתה שתי כסף ואם בת שתי שנים ד' כסף ומשמע דגם בת שתי שנים חשיבה נטיעה. וע"ש איד מביאר לפי הר"ש זאת. וגם ביאר מדוע הר"ש מייאן בפירוש הרמב"ם, דאי תליא בדעת בני אדם א"כ נתת תורת כל אחד בידו, והו"ל לר' שמעון לפלוגי כדלקמן ריש פרק ב.

משום הפסד שימותו האילנות, ולפי התורת זרעים מדובר שיהיה פירות בשישית וזה ההיתר.

אלא שיש לעיין לפי הרמב"ם שאם לא יהיה פירות בשישית יש בזה איסור ספיחין, ובהכרח שמדובר שבדעתו ללקוט בשישית, א"כ מה הטעם שצריך להגיע להלכה למשה מסיני להתיר לחרוש בדלועין כמו בנטיעות, ומדוע שלא נאמר באמת כדברי התורה זרעים שזה היתר בלי הלכה למשה מסיני. וצ"ע.

בס"ד מצאתי בספר באור ענינים על שביעית בסוגיא דספיחין עמוד עו' שמביא את **דברי החזו"א** סימן יז' סקט"ז דהקשה מהא דתנן פ"א הנטיעות והדלועין מצטרפין וכו' והיינו שהותר מלאכה לצורך דלועין דשביעית, דלצורך דלועין דשישית פשיטא דמותר לעשות הכל, וע"כ דאזיל לדלועין שלא יהיו ראויים אלא בשביעית, וא"כ קשה על הרמב"ם דהא הוי ספיחין ולא שייך להתיר לצורך ספיחין. ועי' שכתב דכל דהגיע לעונת המעשרות קודם ראש השנה כבר אין צריך להיתר דעשר נטיעות וא"כ ע"כ דלר"ש מותר בירקות אף קודם עונת המעשרות. ושמא היה מקום לומר דלעולם אזיל דהפירות ילקטו קודם ראש השנה ואין צריך להיתר דלועין אלא מותר אף לצורך האילנות משום שהדלועין מצטרפין. וכתב דלדעת הרמב"ם צריך לומר דמתני' עיקר דינא קמ"ל והיינו קודם גזירת ספיחין ה' הדין דלועין מצטרפין, ושמא גזירת ספיחין היה אחר חורבן הבית ומתני' דתוספת שביעית נשנית בזמן הבית דנהג תוספת, וצ"ע.

בדרך אמונה ס"ק מה' כתב בתוך דבריו "וטעם היתר הדלועין משום שהדלועין מסתרכין בענפים ארוכים והפירות על הענפים והוי בכלל נטיעות, ומיירי שעדיין לא הוציאו פירות אלא שאם לא יחרוש ימות האילן ולכן מותר ואף אם אין האילן מתקיים אלא שנה א' מ"מ כיון שעושה שלא ימות האילן מותר, וכ"ז דווקא שאין הפירות ראויין בשישית אבל אם כבר ראויין בשישית אף שלא נתבשלו כל צרכן כיון שהגיעו לעונת המעשרות בשישית חורשין בקשואין ודלועין עד ר"ה וכו' ואז אין מצטרפין עם הנטיעות ואפילו אין עדיין פירות כל שעתידין לבשל פירותיהן בשישית אין מצטרפין עם הנטיעות.

וקשה הרי אסורין משום ספיחין ובשלמא לדעת הר"ש דהנכנסין מששית אין בהם משום ספיחין א"ש אבל לדעת רבינו לקמן בפ"ד ה"ב קשה. ואם בדעתו ללקטם לפני ראש השנה הרי בלא"ה מותר לצורך ששית וכנ"ל. וצריך לומר דדין זה נאמר מדאורייתא שלא נאסרו ספיחין".

עוד כתב בציון ההלכה ס"ק עו' "ועוד יש לומר דמיירי במקומות שכבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל או בסוריא ועבר הירדן שאין בהם איסור ספיחין וכו'".

חמש נטיעות וחמש דלועין, כמה חורשין.

במנחת שלמה במשניות שביעית פ"א מ"ז כתב להסתפק בשדה שיש בו חמש נטיעות וחמש דלועין, דנהי דבעינן רוב

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייחד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ג הלכה ה - ח.

מטפח ולמטה כנטיעה, הא טפח כאילן, ובסיפא קתני מטפח ולמעלה כאילן, הא טפח כנטיעה. ומשו"ה פירשו דמירי גם לענין ערלה, וה"ק, מטפח ולמטה כנטיעה בין לחומרא היינו בין לערלה להחמיר ובין לשביעית להקל, הא טפח כאילן לחומרא בלבד, דהיינו להחמיר בתוספת שביעית, מטפח ולמעלה כאילן בין לקולא בין לחומרא לערלה ולשביעית הא טפח כנטיעה לחומרא בלבד דהיינו לחייב בערלה.

בערוך השולחן העתיד זרעים סימן יח' אות יז' כתב, שיש להסתפק בטפח מצומצם איד דינו, אך מירושלמי מבואר להדיא דטפח כמלעלה מטפח. עכ"ד.

ויש לעיין מדוע הרמב"ם לא כתב מה הדין לגבי טפח עצמו. **בתוס' רעק"א** במשניות אות י' הקשה שהרמב"ם בפרק י' מהלכות נטע רבעי פסק לענין ערלה כחכמים דאינו חייב עד שיגמום מן הארץ, ובפרק ג' מהלכות שמיטה פסק כרבי שמעון, ובירושלמי משוי להדדי וצ"ע. וע"ש עוד קושיא.

בתפארת ישראל בבעז אות ג' כתב לתרץ שלא לגמרי השוו שם בירושלמי, שהרי כאן לא מצינו שרבנן חולקים על ר"ש, שמע מינה שכאן רבנן מודים דאף באינו שוה לקרקע, כל שאינו גבוה טפח לא מחשב אילן כבכל דוכתא וכדאשכחן בגפן שאינו גבוה טפח דאינו מקדש לזרעים כ"כ הכא בשביעית כארעא סמיכתא דמיא. משא"כ בערלה ה"ט משום דגם אילן שאינו גבוה טפח חייב בערלה, וא"כ כל שנגמם ונשתיר מזקנה פחות מטפח, אכתי לא נתבטל שם אילן שמקודם ממנו ולהכי דוקא בנגמם שוה לארץ חייב בערלה בהדר נביט.

בדרך אמונה ס"ק פ"א מביא בשם החזו"א דלא דמי, דכאן תלוי בטבע האילן אם יכול להתקלקל אם לא יחרשו ושיערו חכמים שאם נקצץ בפחות מטפח יכול להתקלקל, ויש אומרים דגם כאן השיעור עד שיגמום מעם הארץ. וע"ש עוד בבאור ההלכה.

במנחת שלמה על משניות שביעית כאן כתב ליישב דלא נתכוונו בירושלמי אלא לומר שאמרו דבר אחד להודיענו איד הדין בטפח מצומצם האם דינו כלמעלה או כלמטה, אבל שפיר אית לן למינקט לענין ערלה דגם בטפח אסור.

וע"ש עוד מה שכתב לגבי הקושיא השניה של הרעק"א. **באור לציון על שביעית** בסוף עמוד צה' על סדר המשניות גם כתב ליישב ע"ז הדרך, שהרמב"ם ראה שכאן במשנה נזכר רק דעת רבי שמעון ולא הובא חולק ע"ז, ואילו בירושלמי לענין ערלה הובאו דברי חכמים החולקים, מזה למד הרמב"ם שאינם שוים לגמרי, ולכן בערלה הלכה כחכמים, ואילו בשביעית הלכה כר"ש. וטעם הדבר, דשאני שביעית מערלה, דבערלה כל שלא גמם מעם הארץ, הרי יש כאן מציאות אילן, משא"כ שביעית, שדין נטיעה שם הוא משום שאין כחה יפה כזקנה, ואם לא יחרוש, תתייבש, א"כ כל שנגמם האילן פחות מטפח, איבד האילן את כוחו וצריך חרישה ככל נטיעה. ואף שבירושלמי מבואר ששניהם שווים, ואם הלכה כאן כר"ש, גם שם צריך להיות הלכה כהחולק

בדרך אמונה בביאור ההלכה בד"ה כל זמן כתב, שנראה שהרמב"ם הוציא את דבריו שתלוי בדעת בני אדם מהתוספתא והירושלמי נטיעה שנראית כזקנה את נותן לה כזקנה וזקנה שנראית כנטיעה את נותן לה כנטיעה אלמא דתליא בתר מראית העין וקריאת האנשים, וזה מה שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות דהלכה כר"ע מפני שיש בתוספתא דברים מסכימים עם דבריו. והר"ש דמפרש שמדובר בנטיעה בת שנתה מפרש דהתוספתא מילתא אחרייתא קאמר.

והעיר בדרך אמונה שם שמ"מ צ"ב סברת רבינו הרמב"ם מה זה תלוי במה שאנשים קוראים, ויש לומר דכיון שאנשים קוראים לה נטיעה ש"מ שהיא קטנה ונמוכה ולכן יש צורך לחרוש לה כדי שלא תתקלקל אבל אם קוראים לה גדולה אמלא שגדלה גבוהה ועוביה ואז אין חרישה כ"כ צורך לה והו"ל כאילן, וזה הרמב"ם במה שכתב זה האילן הקטן כל זמן שקוראים לו נטיעה דהיינו שע"י קטנותו קוראים לו נטיעה וממילא מוכח שבאמת יש לו צורך של נטיעה.

בסתירה בדעת רבי עקיבא אם מודה להלכה למשה מסיני בעשר נטיעות.

בתוספות רעק"א במשנה כאן על דעת רבי עקיבא שסובר שנטיעה כשמה כתב שמבואר דרע"ק ס"ל דנטיעות קיל מזקינה לענין תוספת שביעית, ומביא את קושית הטורי אבן בר"ה דף ט. שתמה דממה דאמרינן במו"ק דף ד' הלכתא לר' ישמעאל קראי לר"ע, משמע דרבי עקיבא לית ליה הלכה דעשר נטיעות, ומציין לעיין בכפות תמרים על סוכה דף לד. בתוס' ד"ה ואחת למקדש. **עיין במנחת שלמה** על משנה ח' מה שהאריך בזה. **ובמשנת יוסף** על מסכת שביעית אות כד'. ועיין **באריכות בספר שיעורי שביעית מהגאון הגדול ר' יעקב אידלשטיין זצוק"ל** סימן ב' מה שהביא בזה בשם הרש"ש, ומה שהביא באריכות בשם מרן הגרא"מ שד זצוק"ל שכתב ליישב בזה.

בדין אילן שנקצץ פחות מטפח שדינו כנטיעה לגבי שביעית וערלה.

כתב הרמב"ם בהלכה ח' "אילן שנקצץ והוציא חליפין אם נקצץ מטפח ולמעלה הרי הוא כאילן, מטפח ולמטה הרי הוא כנטיעה".

המקור הוא מהמשנה סוף פ"א מ"ח "אילן שנגמם והוציא חליפין מטפח ולמטה כנטיעה מטפח ולמעלה כאילן דברי רבי שמעון".

הרע"ב מברטנורא והתפארת ישראל שם וכן דעת הר"ש שהלכה כר"ש הן לגבי שביעית והן לגבי ערלה.

בספר משנת זרעים במשנת השביעית הערה 99 הביא בשם זכרון יהודה שמנין הוציאו שרבי שמעון דיבר הן לערלה והן לשביעית. וביאר שלמדו כן מסתירת הדיוקים, דברי שא קתני

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייחס לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ג הלכה ה - ח.

שביעית, ולענין שביעית יש לה שם נטיעה וילדה אם נגמר פחות מטפח וזה פשוט. וע"ש עוד בהמשך דבריו, עכת"ד.
מבואר להדיא בדבריו, שזה לא היתר נוסף באילן שנגמם, אלא עד כמה שמענתה זה נחשב לנטיעה, א"כ זה בהיתר הכללי של הלכה למשה מסיני לגבי עשר נטיעות.

על חכמים, היינו דשניהם הצרכו טפח, אולם הטעמים חלוקים, ושפיר אפשר לפסוק בערלה כחכמים ובשביעית כרבי שמעון.
ענין עוד באריכות בשיעורי שביעית מהגאון הגדול ר' יעקב אידלשטיין זצוק"ל סימן ג' שהאריך כאן הן בביאור דעת הרמב"ם והן בדעת הר"ש.

עיון בעיקר דין אילן שנגמם מנין לחדש להתיר לחרוש עבור ועד מתי.

במנחת שלמה על משניות שביעית סוף פרק א' הקשה עיקר דינא דמתניתין שצ"ע טובא, דכיון שמדאורייתא אסור לחרוש בתוספת שביעית ורק דאיכא הלכה למשה מסיני להתיר בנטיעות מנלן להקל גם באילן שנגמם שרשיו מרובים וחזקים וליתן לו דין נטיעה.

גם יש להסתפק באילן שנגמם עד אימתי יהא חשוב כנטיעה, דלכאורה בזה אין סברא כלל לומר לפי השיטות במשנה בנטיעה עד שיחולו או שיהא בן שבע שנים, וצ"ע.

ויש לעיין מדוע לא שואל גם לפי המ"ד שסובר בנטיעה כשמה שהכוונה בן שנה לחלק מהפוסקים, או לרמב"ם כל זמן שנקרא בפי הבריות נטיעה, שגם כאן קשה עד מתי דין האילן שנגמם כנטיעה, באופן שזה כבר יותר משנה, האם זה כבר לא נטיעה, והאם מתחלף שם האילן שנגמם מנטיעה בפי הבריות לשם אחר.

עכת"ד.

אולי אפשר קצת ליישב הקושיא הראשונה, שבהלכה למשה מסיני לגבי היתר חרישה בנטיעה נאמר שכל שיש הפסד אם לא יחרוש, שהנטיעה תתייבש, יש היתר לחרוש. והובא לעיל שגם דלועין מצטרף, הרי שלא נאמר דין בנטיעה, נאמר דין בהלכה למשה מסיני שכל דבר שיכול להתייבש אם לא יחרשו שם ויגרם הפסד גדול, בזה התירו לחרוש, וממילא אילן שנגמם שמבואר שאם לא יחרשו אותו עתה יגיע להפסד כמובא לעיל בשם החזו"א, שהאילן איבד את כוחו עתה כמובא לעיל בשם האור לציון, לכן מותר לחרוש.

בס"ד מצאתי שמרן הגרא"מ שך זצוק"ל באבי עזרי על

זרעים כאן פ"ג משמיטה ויובל הלכה ח' עומד על השאלה סתירה ברמב"ם, ובתוך דבריו מבואר לכאורה גם הקושיא כאן איך מתירים לחרוש אילן שנגמם שדינו כנטיעה. שהנה כתב בתוך דבריו ליישב הסתירה ברמב"ם, שחכמים לא חולקים על ר"ש, וחלוק דין ערלה מדין שביעית, בערלה אף שיש לה שם נטיעה באם נשאר רק פחות מטפח, מ"מ כבר עבר עלי' שלש שנים ע"ז מה שנשאר בארץ, וע"כ אינה שוב ערלה, משא"כ לענין שביעית מאחר שיש לה שם נטיעה שוב היא בכלל הלכה למשה מסיני שחורשין עד ראש השנה. ומוכח זאת, שהרי ראב"י מחייב בערלה רק משום מראית העין ולא מדינא, ואילו לגבי שביעית סובר ר"ש שהיא כנטיעה וחורשין עד ראש השנה לקולא, שהרי באילנות חורשין רק עד עצרת, ובהכרח שחלוקין הן דין ערלה מדין